

פסק דין

(הכרעת דין וגזר דין)

זהו פסק הדין השני אותו אני נותן בעניינו של הנקבל, לאחר שפסק דין קודם ניתן בהיעדר הגנה ב-3 בנובמבר 2010. כנגד הנקבל הוגשה קבילה עוד ב-15 ביולי 2010. הנקבל, שהוא אזרח ניגרי, היה תלמיד לתואר שני בתוכנית החד-שנתית הבינלאומית באנגלית ביישוב סכסוכים וגישור (להלן: "התוכנית") בחוג למדיניות ומנהל בחינוך. הנקבל הגיש עבודה בקורס Political Approaches to Conflict Resolution. מבדיקת העבודה עלה שהיא הועתקה, רובה ככולה, מוויקיפדיה, מבלי שהמקור צויין. בעקבות זאת בדקה מנהלת התוכנית עבודות שהגיש הנקבל גם בקורסים אחרים ומצאה שארבע עבודות ב-4 קורסים אחרים הועתקו אף הן מוויקיפדיה ומאתרי אינטנט אחרים. בכך, נטען בקובלנה, עבר הנקבל על עבירות של הונאה בעבודה והפרת הוראות (לפי סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) בהתאמה).

לאור חשיבות ההליך המשמעי ותוצאותיו הרות הגורל עבור הנקבל נעניתי לבקשה לביטול פסק דין שניתן במעמד צד אחד, למרות שפסק הדין ניתן לאחר התמהמהויות, השתהויות, והיעלמות של הנקבל, ללא סיבה מספקת. כנגד הנקבל הוצא גם צו ביניים למניעת אישורים לאור חומרת האישומים ולאור החשש שהתלמיד יימלט מהארץ עם אישורים בטרם יישפט, ובכך יוביל לסיכולו של ההליך המשמעי.

גם לאחר ביטול פסק הדין במעמד צד אחד התגלו קשיים לאתר את הנקבל ולנהל דיונים בנוכחותו. פעם אחר פעם התבטלו דיונים בשל סיבות שונות אותן נתן הנקבל, לרבות טענות בדבר פציעות, שלא גובו במסמכים בכתב, אף לאחר הזהרת בית הדין. בשל העובדה שהנקבל ניתק קשר עם עורך דינו ואף לא הגיע לדיון אליו זומנו עדי הקבילה למרות שהודע לו כדין על הדיון, הוחלט לנהל את דיון ההוכחות בהיעדרו של הנקבל. עשיתי זאת לאור ההתמהמהויות הבלתי פוסקות של הנקבל, ניסיונות הדחייה החוזרים ונשנים שלו והיעדרויותיו הבלתי מוצדקות. במיוחד התחשבתי בכך שלדיון הוזמנו ארבעה עדים מטעם הקבילה, ולא ראוי היה לבזבז את זמן העדים אשר הוטרחו והגיעו כולם. הקפדתי, עם זאת, לשאול את העדים גם את השאלות אשר יכולות היו לסייע לגרסת הנקבל, זאת לאחר שהנקבל השמיע את גרסתו וידעתי את טענותיו המרכזיות ביחס לכתב הקבילה.

עוד אבהיר כי הדיונים התנהלו באנגלית כדי שהנקבל יוכל להבין את המתרחש ולהשתתף בהם באופן פעיל. בנוסף, סניגורו של הנקבל תרגם עבורו את כל המסמכים שהוגשו לבית הדין ואת ההחלטות השונות שניתנו בעניינו. בפסק הדין הקודם הסברתי שדחיתי את טענת הנקבל שלא הבין את כתב האישום כיוון שזה נכתב בעברית אותה אין דובר הנקבל, מכיוון ש"הנקבל בחר ללמוד באוניברסיטה בישראל ועל כן עליו לצפות שחלק מהמגעים עם מוסדות האוניברסיטה יצריכו אותו לבקש שירותי תרגום. אולם חשובה מכך היא העובדה שמזכירת התוכנית הסבירה לו את טיב האישומים כנגדו וכך עשתה גם מזכירת יחידת המשמעת האוניברסיטאית וסניגורו."

העובדות המוסכמות, עליהן לא חלק הנקבל, הן שהוא אכן העתיק, באופן מלא, ללא הפניות וללא ציטוט, את עבודות הבית והבחינות השונות מאתרי אינטרנט ככתבם וכלשונם. טענתו של הנקבל היא ברורה: לא הייתה לו כוונה להונות ולא הייתה לו כוונה להציג כאילו הוא כתב אותן. זאת לפי שלדבריו, ההוראות בקורסים השונים לא היו מספיק ברורות באשר לאיסור על שימוש בחומרים מאתרי אינטרנט ולא נכתב בשום מקום שיש חובה לאזכר כל מקור אינטרנטי בו תלמיד עושה שימוש. יתר על כן, גם אם לתלמידים ישראלים הוראות אלה ברורות ומוכנות מאליהן, נוהג זה אינו מקובל בניגריה (ובאפריקה) ועל כן לא ידע אותו ולא נהג לפיו. משכשלה האוניברסיטה להבהיר איסור זה לתלמידים בתוכנית המיועדת לתלמידים זרים – אין להאשימו בהונאה.

שורת העדים שהובאה בפניי, הלא הם מנהלת התוכנית גב' מורין מאיר, וכן מרצים בשלושה קורסים בתוכנית (מר דניאל בודוואן, פרופ' יחיאל קלר ופרופ' מאיר ליטבק) נועדה להפריך טענה עיקרית זו של הנקבל. העד הראשון, מר בודוואן העיד בפנינו שהוא מבהיר בדף ההנחיות לתלמידים שעל עבודותיהם להשתמש בכללי הציטוט של ה-APA ואף נותן להם לינק לאתר האינטרנט בו קבועים הקווים המנחים לציטוט ראוי (APA guidelines). בפני אף הוצג דף ההנחיות (ת-1) ובו אכן מופיע חלק שכותרתו "submission guidelines" וכתוב כי הפורמט והסגנון חייבים להיעשות על פי ה-APA guidelines. ממילא, טוען העד, ברור שהתלמידים נדרשו לצטט כראוי מקורות עליהם נסמכו במסגרת עבודתם. עבודתו של הנקבל בקורס אותו העביר מר בודוואן זכתה לציון 80 (ת-2), אלא שבהמשך, משגילתה מנהלת התוכנית את דבר ההעתיקה בקורס אחר (בהנחייתה של קורינה כגן), שבה ובדקה את העבודות של הנקבל אל מול האינטרנט וגילתה כי העבודה כולה הועתקה ממקור אינטרנטי. לשאלתי, הודה העד כי לא אמר באופן מפורש שאסור להעתיק או שחובה לצטט והוסיף שגם כשהוא למד אף אחד מעולם לא

ד/19/2010

אמר לו זאת. עם זאת, הוא הקדיש כמעט שיעור שלם לדיון באותם קווים מנחים לכתיבה וממילא שיש להפנות ולצטט כל מקור עליו נסמכים או ממנו מצטטים.

העד השני, פרופ' קלר, העיד שאף שהוא לא אומר בעל פה שאסור להעתיק, הרי שהוראות הבחינה שלו מציינות זאת במפורש. אכן, ההנחיות לקראת הבחינה של פרופ' קלר קובעות מפורשות " make sure that you reference and quote appropriately and mention " all your sources (including internet sites) (ת-3). פרופ' קלר אף העיד כי הוא הבהיר לכיתה בעל פה ששימוש בכללי הציטוט הוא חשוב מאוד וכי הם יכולים להשתמש באחת משתי מערכות הציטוט האחיד. עוד הוא הדגיש בפניהם את חשיבותה של מקוריות. לשאלתי אם נתקל בחוסר הבנה אצל תלמידים מאפריקה ביחס למהותה של עבודה אקדמית, השיב פרופ' קלר כי היו פערים ברמה, אולם הוא מעולם לא נתקל בבעיה של חוסר הבנה מוחלט בדבר מהותה של עבודה אקדמית או החוקים האקדמיים.

העד השלישי, פרופ' מאיר ליטבק העיד שלא נתן הנחייה מפורשת שלא להעתיק מאתרי אינטרנט או ממקורות אחרים. אדרבה, הוא הגיע במיוחד להעיד, לדבריו, כדי להסביר לבית הדין שזה אבסורד לדרוש ממרצים שיאמרו מפורשות שאסור להעתיק. במיוחד בתוכנית לתואר שני לא יתכן שזה לא יהיה מובן מאליו, ולא יתכן שתלמיד יוכל לטעון ברצינות שלא ידע שאסור להעתיק. באופן ספציפי הסביר פרופ' ליטבק שהוא דורש מתלמידיו לספק רשימה ביבליוגרפית בטרם אישור העבודה, וכנראה שזו סופקה לו על ידי הנקבל, אלא שאין לו רישום על כך.

ממכלול העדויות עולה תמונה לפיה מרצים אינם שומרים על סטנדרט אחיד ביחס להנחיות כתובות ובעל פה המצורפות לבחינות ולעבודות. אכן, אין לצפות לסטנדרט כזה. למרצים שמורה הזכות לתת הנחיות שונות ואף לצפות לדרגה שונה של מקוריות בבחינות ובעבודות. עם זאת, אין ספק כי מעל לכל הבחינות והעבודות באוניברסיטה פרושה הוראה ברורה וחדה: אין להשתמש במקור כלשונו מבלי להפנות אליו בצורה ברורה ומפורשת. כך אנו מצפים מתלמידי שנה א' לתואר הראשון ובוודאי שכך אנו מצפים מתלמידי תואר שני. ואם לעיתים ישנם מקרים המצויים בתחום אפרפר, כאשר הציטוט הוא חלקי, מצומצם, בפראפרזה וכיוצא בזאת, הרי שהמקרה בו אני דן כעת מצוי בתחום השחור-משחור: עשרות עמודים מועתקים, בחמש בחינות שונות, ללא שינוי של תו, ללא הפניה וללא ציטוט. כל זאת, במסגרת

לימודים לתואר שני, כלומר, במסגרת אקדמית מתקדמת על ידי אדם שבילה שנים לא מועטות במוסדות אקדמיים.

בא כוחו של הנקבל טען בסיכומיו כי גם אם מובן מאליו שהכלל בדבר איסור העתקה הוא ברור ומובן לכל סטודנט ישראלי, לא הוכח שהאיסור בדבר העתקה ממקור אינטרנטי ברור גם לסטודנט ניגרי ממוצע. אלא, שבית דין זה אינו יושב בניגריה אלא בישראל, ותלמיד ניגרי מצופה לסטנדרט הנדרש בישראל ולא בניגריה. אבוי לנו אם לנוכח הגעת תלמידים זרים לאוניברסיטת תל אביב נכפף את הסטנדרט האקדמי הנדרש לסטנדרט נמוך הנהוג, אולי, במדינות אחרות. יצירת כלל ברירת מחדל של סטנדרט אקדמי מתירני תטיל נטל לא רצוי על מרצים בכל רחבי הקמפוס להבהיר את המובן מאליו, הלא הוא מהותה של העתקה: ייחוס אמירה או רעיון של אחר לעצמך. מאחר וברור שאסור להעתיק (ויעיד תקנון המשמעת על כך, שהרי הוא מכיל את האיסור על הונאה), כך ברור שאסור לצטט ממקור אינטרנטי ללא ציטוט תוך יצירת הרושם שהתלמיד כתב זאת בעצמו. אוסיף, כי מעבר לטענותיו הכלליות של הנקבל ושל בא כוחו לא הובאה בפנינו כל ראיה לכך שבניגריה אכן מקובל ומותר להעתיק ממקורות ללא ציטוט הולם. ומעבר לנדרש אעיר שאני מתקשה להאמין שכך הם פני הדברים.

יתר על כן, הנקבל למד גם במוסד אקדמי בקפריסין לתואר שני בניהול. אם בניגריה נהוג סטנדרט כה נמוך, נשאל במהלך עדותו, הרי שבמהלך לימודיו בקפריסין בוודאי נודע לו שאסור להעתיק ושיש לצטט מקורות עליהם נסמכים? על כך השיב הנקבל כי בניהול נדרשים תלמידים להציג רעיונות מקוריים ולחשוב באופן יצירתי, מה שאין כן בבחינות ובעבודות בתוכנית בה למד באוניברסיטת תל אביב, ושאותן העתיק מאתרי אינטרנט. מוטב היה לה לטענה זו שלא הייתה מושמעת על ידי הנקבל. אין היא מעידה אלא על הזלזול ועל חוסר הרצינות שלו כתלמיד. ברי לכל שהבחינות והעבודות דרשו יצירתיות, מקוריות ומחשבה, אלא שהנקבל – עליו העידו המרצים כי היה תלמיד גרוע, אפאטי ונעדר – בחר שלא להבין זאת, שלא להקשיב להוראות המרצים, ושלא להכיר את הנורמות המקובלות והנדרשות באוניברסיטת תל אביב. אוסיף ואומר כי אמינותו של הנקבל הייתה נמוכה במיוחד בעיני. כך, למשל, כאשר הוא טען כי יכול היה להעלים את העבודות מחדרה של מנהלת התוכנית, גב' מורין מאייר, והוא ביושרתו, בחר שלא לעשות זאת, העידה בפנינו גב' מאייר כי הוא איים עליה שהוא יקח את העבודות ויחטוף אותן ובכך יעלים את העדויות כנגדו. בתגובה הבהירה לו כי התנהגות כאמור תשמש כנגדו וכי אין הוא רשאי לעשות כן. בנוסף, כאמור, התנהגותו במהלך המשפט הייתה חמקנית ומלאת טענות בדבר מחלות ופציעות שלא גובו בכל מסמך תומך.

לאור כל האמור לעיל, אין ספק שעל הנקבל היה לדעת שהעתקה של מאמרים מאתרי אינטרנט בעבודות ובבחינות הינה אסורה ומהווה הפרה חמורה של כל סטנדרט אקדמי מינימאלי. לא ניתן לומר כי לא התכוון לכך, שהרי ברור שאדם הקורא עבודות אלה יסבור כי הנקבל כתב אותן בעצמו, ולא היא. משכך, אף אם לא התכוון לכך באופן סובייקטיבי, חזקה עליו שהתכוון לתוצאות הטבעיות של מעשיו. מכל מקום, גם בניגריה וגם בקפריסין, יסבור אדם שקורא עבודה אותה מגיש פלוני כי פלוני כתב אותה, אלא אם הוא מפנה למקור אחר או מצטט מקור אחר. לפיכך, אני מרשיע את הנקבל בעבירות של הונאה בעבודה והפרת הוראות (לפי סעיפים 29.3 ו-29.4 לתקנון המשמעת – סטודנטים (תשס"ח) בהתאמה).

בטיעונים לגזר הדין, טען הנקבל לנסיבות חיים קשות. הוא הסביר כי אחיו היקר נפטר לפני שנים אחדות וכי משפחתו גייסה סכום כסף כדי לאפשר את לימודיו. אם לא יסיים את לימודיו ולא יוכל להציג תואר, הסביר, זו תהיה בושה איומה ונוראה והוא לא יוכל להתייצב בפני משפחתו. הוא בא לתוכנית, הוסיף, כדי ללמוד להיות מנהיג וכדי להיות נשיא ניגריה. עוד תיאר את מצבו הקשה בארץ, לאור העובדה שהוא נמצא כאן ללא אישור שהייה בתוקף. עתה, משהבין את טעותו, יש לאפשר לו להמשיך ללמוד כדי להשלים את התואר. הקובל, מצידו, טען כי יש לנקוט בעונש מרתיע במיוחד לאור דפוס ההעתקה החמור, ולאור התנהגותו של הנקבל לרבות התנערותו ממעשיו ואי לקיחת אחריות עליהם.

לאחר ששמעתי את מכלול העדויות, אין לי אלא לחזור על עיקרי הדברים אותם קבעתי כבר בפסק הדין הקודם אותו נתתי בעניינו של הנקבל. המעשים אותם ביצע הם חמורים במיוחד ומצביעים על דפוס שכולל הונאה בנתח משמעותי ביותר מהלימודים. דפוס זה צובע את כל לימודיו של הנקבל באור של הונאה, בוז לאמות המידה ולערכים היסודיים של האוניברסיטה וחוסר כבוד למוסד וליושרה האקדמית אותה הוא מייצג. הנקבל ניסה למשוך את ההליך ולקבל אישורים, תירץ זאת באי-הבנת השפה, במחלה, בפציעות ובשלל תירוצים אחרים. גם בניהול המשפט הוכיח הנקבל כי אינו לוקח אחריות על מעשיו ובחר להאשים את הכול במעשי ההעתקה חסרי הרסן שלו, למעט את עצמו. לאור נסיבות חמורות אלה אני בוחר להשית עליו עונש חמור עבור כל אחת מחמש עבירות ההונאה אותן ביצע – שנתיים הרחקה בפועל עבור כל אחת מן העבירות – ולהטיל את העונש במצטער ולא במקביל. בכך אני דוחה את ניסיונו של בא כוחו לקבוע כי מדובר בעבירה אחת כאילו היו כל ההעלקות בכל העבודות מעשה מתמשך אחד. אין ספק שכל אחת מהעבודות נכתבה במועד נפרד, בקורס נפרד ובנושא נפרד ודרשה

7/19/2010

מעשה וכוונה נפרדים. לאור חומרתן וחומרת המקרה, כמפורט לעיל, אין גם מקום לענישה במקביל ואני מטיל אותן במצטבר.

לפיכך, אני גוזר את עונשו של הנקבל כדלקמן:

- א. פסילת חמש העבודות והקורסים נשואי הקובלנה.
- ב. הרחקה לעשר שנים מהאוניברסיטה.
- ג. הרחקה של שנתיים על תנאי למשך שלוש שנים, אם יחזור ללימודיו.

ניתן היום, _____, בהיעדר הצדדים.

יפורסם ללא שם התלמיד.

ד"ר ישי בלנק

סגן הממונה על המשמעת